JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JEAN MISCHO
13 päivänä joulukuuta 2001 [1]

1. Itävallassa parantajan (Heilpraktiker) ammatin, sellaisena kuin se tunnetaan Saksassa, harjoittaminen ja parantajan ammattiin valmistava koulutus sekä siihen liittyvä mainonta ovat kiellettyjä. Itävallan Oberster Gerichtshof (jäljempänä ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin) on saanut tutkittavakseen pääasian oikeudenkäynnissä kysymyksen, ovatko nämä kiellot yhteisön oikeuden mukaisia, ja se on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle kaksi ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat EY 43 ja EY 49 artiklan sekä direktiiviä 89/48/ETY täydentävästä ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevasta toisesta yleisestä järjestelmästä 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/51/ETY [2] tulkintaa.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeussäännöt

2. Direktiivin 92/51/ETY 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

— —

e) 'säännellyllä ammatilla' säänneltyä ammattitoimintaa tai niiden toiminnan lajien yhdistelmää, jotka muodostavat tämän ammatin jäsenvaltiossa;

f) 'säännellyllä ammattitoiminnalla' ammattitoimintaa, johon ryhtymiseksi, jonka harjoittamiseksi, tai jonka jotakin harjoittamisen muotoa varten jäsenvaltiossa edellytetään suoraan tai välillisesti lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti koulutuksesta annettua asiakirjaa tai pätevyystodistusta — — .

— — "

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.
2 — EYVL L 209, 24.7.1992, s. 25.

3. Direktiivissä 92/51/ETY olevan II luvun, joka on otsikoitu "Soveltamisala", 2 artiklassa, joka on tämän luvun ainoa artikla, säädetään seuraavaa:

"Tätä direktiiviä sovelletaan jokaiseen jäsenvaltion kansalaiseen, joka haluaa harjoittaa säänneltyä ammattia vastaanottavassa jäsenvaltiossa itsenäisenä ammatinharjoittajana tai palkatussa työssä.

Tätä direktiiviä ei sovelleta ammatteihin, joista säädetään jäsenvaltioiden keskinäistä tutkintotodistusten vastavuoroista tunnustamista koskevalla erillisellä direktiivillä, eikä liitteessä A mainituissa direktiiveissä tarkoitettuihin toiminnan lajeihin.

— — "

4. Lääkäreiden vapaan liikkuvuuden sekä heidän tutkintotodistustensa, todistustensa ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisen tunnustamisen helpottamisesta 5 päivänä huhtikuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/16/ETY [3] johdanto-osan kolmannen perustelukappaleen mukaan direktiivin tarkoituksena on helpottaa sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokasta käyttämistä lääkäreiden toiminnassa.

5. Tätä varten direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jokaisen jäsenvaltion on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka on annettu jäsenvaltioiden kansalaisille toisessa jäsenvaltiossa 23 artiklan mukaisesti ja jotka on mainittu 3 artiklassa, siten, että kyseinen pätevyystodistus antaa jäsenvaltion alueella saman oikeuden lääkärintoimen aloittamiseen ja sen harjoittamiseen kuin jäsenvaltion itsensä antamat pätevyystodistukset".

Itävallan oikeussäännöt ja Saksan oikeussäännöt

6. *Itävallan* koulutusvaatimuslain (BGBl. 378/1996) 1 §:n 1 kohdan mukaan koulutusta ammatteihin, joista säädetään muun muassa lääkäreistä vuonna 1984 annetussa laissa (nykyään lääkärin ammatista annettu laki, BGBl. 169/1998), voidaan tarjota yksinomaan laitoksissa, joille tämä tehtävä annetaan liittovaltion laissa.

7. Koulutusvaatimuslain mukaan muut henkilöt tai laitokset eivät saa tarjota

3 — EYVL L 165, 7.7.1993, s. 1.

eivätkä välittää kyseistä koulutusta. Tämän yritys on rangaistava, ja mainontaa pidetään yrityksenä. Laissa säädetään seuraamuksena sakosta, jonka määrä on enintään 500 000 Itävallan šillinkiä (ATS). Lainvastaisesti tehtyjen koulutussopimusten pätemättömyydestä ei ole nimenomaisesti säädetty seuraamuksena.

8. Lain perustelujen mukaan (150 BlgNR 20. GP, 24) lainsäätäjän tavoitteena oli tällä säännöksellä estää sellaisten (erityisesti Saksasta peräisin olevien) laitosten toiminta, jotka ovat sijoittautuneet Itävaltaan ja mainostavat tehokkaasti parantajan koulutusta, vaikka tämän ammatin harjoittaminen on kielletty Itävallan laissa. Kyseisissä perusteluissa korostetaan, että lainsäätäjän oli välttämätöntä puuttua asiaan kiireellisesti kuluttajien suojelemiseksi.

9. Lääkärin ammatista annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan lääkärin ammatin harjoittamiseen kuuluu kaikki lääketieteelliseen tietämykseen perustuva toiminta, joka kohdistuu ihmiseen suoraan tai välillisesti, kuten sairauksien taikka fyysisten tai psyykkisten häiriöiden diagnosointi ja hoito.

10. Lääkärin ammatista annetun lain 3 §:n 1 ja 4 momentista seuraa, että tämän ammatin harjoittaminen on kielletty kaikilta muilta kuin lääkäreiltä.

11. *Saksassa* parantajan ammattia säännellään 17.2.1939 annetussa Heilpraktikergesetzissä (parantajia koskeva laki, jäljempänä HPrG; RGBl. I, s. 251), jota on muutettu 2.3.1974 annetulla lailla.

12. HPrG:n 1 §:n 1 momentin mukaan henkilön, joka ei ole suorittanut lääkärin tutkintoa ja joka haluaa harjoittaa parantajan ammattia, on haettava sitä varten lupa. HPrG:n 1 §:n 2 momentin mukaan parantajan toiminnalla tarkoitetaan ammatillista ja liiketaloudellista toimintaa, jonka tarkoituksena on diagnosoida, hoitaa tai lievittää ihmisen sairauksia, kipuja tai fyysisiä vammoja.

13. HPrG:n soveltamisesta annetun säädöksen (18.2.1939 annettu soveltamisasetus; RGBl. I, s. 259) merkityksellisten säännösten mukaan lupa parantajan ammatin harjoittamiseen myönnetään hakijalle, ellei jokin erikseen mainituista kielloista koske häntä. Lupa evätään erityisesti hakijalta, joka on alle 25-vuotias tai joka ei voi osoittaa suorittaneensa hyväksytysti peruskoulua, taikka jos terveysvi-

ranomaisten suorittamassa hakijan tietämyksen ja soveltuvuuden arvioinnissa käy ilmi, että hänen toimintansa parantajan ammatissa aiheuttaisi vaaraa kansanterveydelle.

II Asiaa koskevat tosiseikat ja pääasian oikeudenkäynti

14. Deutsche Paracelsus Schulen für Naturheilverfahren GmbH (jäljempänä Deutsche Paracelsus Schulen) on saksalainen yhtiö, joka on tarjonnut noin 20 vuoden ajan parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta. Se on sijoittautunut myös Itävaltaan, jossa se on antanut koulutusta noin kymmenen vuoden ajan. Yhtiö markkinoi tarjoamaansa koulutusta muun muassa lehti-ilmoituksin.

15. Tällaisen ilmoituksen perusteella Itävallassa asuva Itävallan kansalainen Gräbner otti tammikuussa 1996 yhteyttä Deutsche Paracelsus Schuleniin, ja tämän jälkeen hänelle lähetettiin tietoa asiasta ja ilmoittautumislomake. Lomake sisälsi hakemukset parantajakoulutuksen kahta opintojaksoa (I ja II) varten. Kummankin opintojakson osalta esiteltiin tarkemmin opetuksen sisältöä ja tarjolla ollutta videoopetusohjelmaa. Lomakkeessa oli myös seuraava ilmoitus: "On huomattava, että parantajan ammatin harjoittaminen ei ole sallittua Itävallassa — — Saksassa parantajan ammatin harjoittaminen edellyttää vastaavan ammattitutkinnon suorittamista kyseisessä maassa".

16. Gräbner allekirjoitti 20.2.1996 sopimuksen opintojaksoista I ja II sekä pyysi käytännön harjoituksissa tarvittavia videokasetteja. Kokonaiskustannukset kirjoittautumismaksu mukaan luettuna olivat 90 390 ATS, josta video-ohjelman osuus oli 18 000 ATS.

17. Tämän jälkeen Gräbner ei enää ottanut yhteyttä Deutsche Paracelsus Schuleniin. Hän ei käyttänyt oikeuttaan purkaa sopimus asetetussa viikon määräajassa eikä missään vaiheessa irtisanonut tekemiään sopimuksia kirjallisesti.

18. Deutsche Paracelsus Schulen on vaatinut Itävallan tuomioistuimissa, että sille on Gräbnerin kanssa tekemänsä parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskevan sopimuksen perusteella maksettava 90 390 ATS:n suuruinen summa. Se on tuonut esille, että sellaisiin ammatteihin valmistavaa koulutusta, joiden harjoittaminen on Itävallassa kiellettyä, on voitava mainostaa, ja että koulutusvaatimuslaista huolimatta parantajan ammattiin valmistava koulutus pitäisi sallia tässä jäsenvaltiossa. Se on katsonut erityisesti, että kyseisen lain kaikilla muilla tulkinnoilla rikotaan yhteisön oikeutta ja erityisesti palvelujen tarjoamisen vapautta.

19. Gräbner on väittänyt Itävallan tuomioistuimissa kyseistä sopimusta koulu-

tusvaatimuslain vastaisena pätemättömäksi.

20. Bezirksgericht Linz-Land antoi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimena 29.1.1999 tuomion, jossa se tuomitsi Gräbnerin maksamaan 90 390 ATS:n summan.

21. Landesgericht Linz pysytti valituksen jälkeen 26.5.1999 antamallaan tuomiolla aiemman tuomion voimassa mutta antoi luvan tehdä purkamishakemus Oberster Gerichtshofissa.

22. Oberster Gerichtshof toteaa ennakkoratkaisupyynnössään, että sen oikeuskäytännön perusteella sopimusta, jolla rikotaan lakiin sisältyvää kieltoa, pidetään pätemättömänä silloin, kun tästä oikeudellisesta seuraamuksesta säädetään laissa nimenomaisesti, ja tämän lisäksi myös silloin, kun kiellon tavoite edellyttää ehdottomasti, että toimi on pätemätön. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo erityisesti, että koulutusvaatimuslain tavoite johtaa pääasiassa tarkastellun sopimuksen pätemättömyyteen. Se kuitenkin tiedustelee Itävallan asianomaisen lainsäädännön yhteensoveltuvuutta yhteisön oikeuden kanssa.

III Ennakkoratkaisukysymykset

23. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on näin ollen päättänyt 13.7.2000 antamallaan määräyksellä lykätä ratkaisun antamista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko jäsenvaltiolla edelleen, erityisesti direktiivin 92/51/ETY hyväksymisen jälkeen, oikeus päättää, että yksinomaan lääkärin ammattitutkinnon suorittaneet henkilöt saavat harjoittaa lääkärin ammattia sivuavaa toimintaa, kuten parantajia koskevassa Saksan laissa (RGBl. I 251/1939, sellaisena kuin se on muutettuna) tarkoitettua parantajan ammattia, vai onko tämä vastoin sijoittautumisvapautta koskevaa EY 43 artiklaa ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevaa EY 50 artiklaa?

2) Ovatko edellä mainittujen yhteisön oikeuden määräysten vastaisia sellaiset kansalliset säännökset, joissa terveydenhuoltolainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia ammatteja koskevaa koulutusta saavat tarjota ainoastaan tietyt laitokset ja joissa muita henkilöitä tai laitoksia kielletään tarjoamasta, välittämästä tai mainostamasta täl-

laista koulutusta, vaikka koulutus liittyisi vain tietyiltä osa-alueiltaan lääkärin ammatin harjoittamiseen?"

IV Asian arviointi

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

24. Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee pääasiallisesti, onko kansallinen lainsäädäntö, josta seuraa, että parantajan ammattia saavat harjoittaa ainoastaan lääkärin tutkinnon suorittaneet henkilöt, yhteisön oikeuden mukainen.

25. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ilmoittaa olevansa tietoinen yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bouchoucha 3.10.1990 antamasta tuomiosta.[4] Kyseinen tuomio koski käytännössä samaa ongelmaa kuin nyt esillä oleva asia, koska kyseessä oli niin ikään lääkärin ammattia sivuava ammatti. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi tuomiossa, että "koska yhteisössä ei ole määritelty lääkärin ammatin harjoittamista, yksinomaan lääkärin ammatin harjoittamiseen kuuluvien toimien määrittely kuuluu periaatteessa jäsenvaltioiden toimivaltaan. Tästä seuraa, että koska yhteisössä ei ole annettu osteopaatin ammatin harjoittamista koskevaa sääntelyä, *kukin jäsenvaltio voi vapaasti säännellä tämän toiminnan harjoittamista alueellaan*[5] sillä rajoituksella, ettei tämä johda muiden jäsenvaltioiden kansalaisten *syrjintään* suhteessa jäsenvaltion omiin kansalaisiin".[6]

26. Yhteisöjen tuomioistuin totesi kyseisen tuomion tuomiolauselmassa, että "koska yhteisössä ei ole yhdenmukaistettu yksinomaan lääkärin ammattiin kuuluvaa toimintaa, se, että jäsenvaltio päättää rajoittaa tiettyjen terveydenhuollon ammattien, kuten osteopaatin ammatin harjoittamista siten, että sitä voi harjoittaa yksinomaan tohtorin tutkinnon lääketieteessä suorittanut henkilö, ei ole ristiriidassa ETY:n perustamissopimuksen 52 artiklan kanssa".

27. Tämän EY:n perustamissopimuksen 52 artiklaan (josta on muutettuna tullut EY 43 artikla) tukeutuvan perustelun tueksi voidaan viitata myös EY 46 artiklan 1 kohtaan, jossa määrätään, että sijoittautumisvapautta koskevan luvun määräykset ja niiden nojalla toteutetut toimenpiteet "*eivät rajoita*[7] niiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten soveltamista, joiden mukaan *ulkomaalaisiin sovelletaan erityissääntelyä — — kansanterveyden perusteella*".[8]

28. Mielestäni tästä määräyksestä voidaan sitä vastoin päätellä, että sellaista lain-

4 — Asia C-61/89, Bouchoucha, tuomio 3.10.1990 (Kok. 1990, s. I-3551).

5 — Kursivointi tässä.

6 — Tuomion 12 kohta.

7 — Kursivointi tässä.

8 — Kursivointi tässä.

säädäntöä, jonka tarkoituksena on suojella kansanterveyttä ja jota sovelletaan erottelematta kaikkiin jonkin jäsenvaltion alueelle sijoittautuneisiin tai niihin sijoittautua aikoviin henkilöihin, ei tarvitse perustella. Tämä ei tosin rajoita kantajan oikeutta käsitellä lainsäädännön perusteltavuutta koskevaa kysymystä ja pyrkiä osoittamaan, että kyseinen lainsäädäntö johtaa peiteltyyn syrjintään, koska ulkomaalaisten sijoittautuminen tehdään sillä tosiasiassa mahdottomaksi tai erittäin vaikeaksi. Tällainen kanta ei kuitenkaan voi voittaa nyt esillä olevan kaltaisessa asiassa, jossa kyseisen ammatin harjoittaminen on kielletty myös jäsenvaltion omilta kansalaisilta.

29. Lisäksi on syytä muistaa, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin ei viitannutkaan nimenomaisesti EY 47 artiklan 3 kohtaan asiassa Bouchoucha antamassaan tuomiossa, tämä kohta on kuitenkin kyseisen tuomion taustalla. Kohdan mukaan "lääkärin ammattia, lääketieteeseen liittyviä ammatteja ja apteekkialan ammatteja koskevien rajoitusten asteittainen poistaminen riippuu niiden harjoittamisen edellytysten yhteensovittamisesta eri jäsenvaltioissa".

30. Edellä esitetystä seuraa, että lääkärin ammattia, lääketieteeseen liittyviä ammatteja ja apteekkialan ammatteja koskevien rajoitusten asteittaiselle poistamiselle on asetettu edellytys, jollaista ei ole muilla ammattialoilla.

31. Edellä esitetyn perusteella katson, että edellä mainitussa asiassa Bouchoucha annettuun tuomioon voidaan vedota ratkaistaessa nyt esillä olevaa ongelmaa.

32. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kuitenkin, onko direktiivi 92/51/ETY, joka annettiin vasta edellä mainitussa asiassa Bouchoucha annetun tuomion jälkeen, tai jokin muu yhteisön oikeuden säännös, muuttanut yhteisön oikeutta tällä alalla.

33. Tältä osin Deutsche Paracelsus Schulen katsoo, että direktiiviä 92/51/ETY sovelletaan parantajan ammattiin. Tästä seuraa sen mukaan, että henkilön, joka saa harjoittaa parantajan ammattia yhdessä jäsenvaltiossa, on voitava harjoittaa sitä myös kaikissa muissa jäsenvaltioissa.

34. Gräbnerin, Itävallan hallituksen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen sekä komission tavoin olen kuitenkin sitä mieltä, että direktiivin 92/51/ETY huolellisesta tarkastelusta ilmenee, ettei tällä direktiivillä ole vaikutusta pääasian ratkaisuun.

35. Kuten direktiivin 92/51/ETY 2 artiklasta käy ilmi, sitä "sovelletaan jokaiseen jäsenvaltion kansalaiseen, joka

haluaa harjoittaa *säänneltyä ammattia*[9] vastaanottavassa jäsenvaltiossa itsenäisenä ammatinharjoittajana tai palkatussa työssä". Kuten edellä mainitut väliintulijat huomauttavat, vastaanottavassa jäsenvaltiossa Itävallassa parantajan ammatti ei kuitenkaan ole säännelty ammatti, vaan sen harjoittaminen tässä maassa on yksinkertaisesti kielletty. Tämän vuoksi direktiiviä 92/51/ETY ei sovelleta nyt esillä olevaan asiaan.

36. Deutsche Paracelsus Schulen katsoo kuitenkin, ettei yhteisön oikeudessa tunneta sellaista käsitettä kuin "kielletty ammatti" vaan siinä tunnetaan yksinomaan säännellyt ammatit ja muut kuin säännellyt ammatit. Se toteaa, että koska Itävallassa on annettu parantajan ammattia koskevia säännöksiä, olkoonkin, että nämä säännökset ovat kiellon muodossa, kyseistä ammattia olisi pidettävä säänneltynä ammattina direktiivin 92/51/ETY mukaisesti.

37. Nähdäkseni tätä väitettä ei voida hyväksyä.

38. "Säännellyn ammatin" käsite nimittäin määritellään direktiivin 92/51/ETY 1 artiklan e kohdassa "säännellyksi ammattitoiminnaksi tai niiden toiminnan lajien yhdistelmäksi, jotka muodostavat tämän ammatin jäsenvaltiossa".

9 — Kursivointi tässä.

39. "Säännellyn ammattitoiminnan" käsite puolestaan määritellään direktiivin 92/51/ETY 1 artiklan f kohdassa "ammattitoiminnaksi, johon ryhtymiseksi, jonka harjoittamiseksi, tai jonka jotakin harjoittamisen muotoa varten jäsenvaltiossa edellytetään suoraan tai välillisesti lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti koulutuksesta annettua asiakirjaa tai pätevyystodistusta. — — "

40. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut vähintään kolmivuotisesta ammatillisesta korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä 21 päivänä joulukuuta 1988 annetun neuvoston direktiivin 89/48/ETY[10] miltei identtisiä säännöksiä tulkitessaan, että " — — säännellyllä ammattitoiminnalla tarkoitetaan ammattitoimintaa, johon ryhtymistä tai jonka harjoittamista säännellään suoraan tai välillisesti oikeussäännöillä, eli laeilla, asetuksilla tai hallinnollisilla määräyksillä annetuilla säännöksillä".[11]

41. Näistä määritelmistä seuraa, että säännelty ammatti on ammatti, joka periaatteessa hyväksytään mutta johon ryhtyminen tai jonka harjoittaminen edellyttää jäsenvaltioiden asettamien edellytysten

10 — EYVL 1989, L 19, 24.1.1989, s. 16.

11 — Asia C-234/97, Fernández de Bobadilla v. Museo Nacional del Prado, tuomio 8.7.1999 (Kok. 1999, s. I-4773, 16 kohta). Katso myös asia C-164/94, Aranitis v. Land Berlin, tuomio 1.2.1996 (Kok. 1996, s. I-135, 18 kohta).

täyttymistä. Näin ollen kielletty ammatti ei ole direktiivissä 92/51/ETY tarkoitettu säännelty ammatti.

42. Lisäksi Deutsche Paracelsus Schulenin päätelmä, joka perustuu siihen, että direktiiviä 92/51/ETY sovelletaan parantajan ammattiin, ja jonka mukaan henkilön, joka saa harjoittaa parantajan ammattia yhdessä jäsenvaltiossa, on voitava harjoittaa sitä myös kaikissa jäsenvaltioissa, näyttää mielestäni olevan ristiriidassa tutkintotodistusten, todistusten ja muiden kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroista tunnustamista koskevien yhteisön säännösten kanssa, joihin direktiivi 92/51/ETY kuuluu.

43. Tämän lainsäädännön tavoitteena on nimittäin, että jäsenvaltio tunnustaa toisen jäsenvaltion myöntämät kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka vastaavat sen itse myöntämiä kelpoisuutta osoittavia asiakirjoja. Tämä käy ilmi esimerkiksi direktiivin 92/51/ETY johdanto-osan toisesta perustelukappaleesta, jonka mukaan " — — jokaisen vastaanottavan jäsenvaltion, jossa ammatti on säännelty, on otettava huomioon toisessa jäsenvaltiossa hankittu kelpoisuus ja määriteltävä, vastaako se kyseisen jäsenvaltion edellyttämää kelpoisuutta".

44. Vastavuoroista tunnustamista koskevalle yhteisön sääntelylle on tunnusomaista siis se, että siinä kunnioitetaan jäsenvaltioiden myöntämiä tutkintotodistuksia vaatimalla kuitenkin jäsenvaltiolta samaa kunnioitusta toista jäsenvaltiota kohtaan siten, että se tunnustaa *vastaavat* tutkintotodistukset. Jäsenvaltion velvollisuus hyväksyä alueellaan jonkin ammatin harjoittaminen siitä huolimatta, että kyseinen jäsenvaltio on katsonut tarpeelliseksi kieltää sen, näyttää mielestäni olevan ristiriidassa vastavuoroista tunnustamista koskevalle lainsäädännölle tunnusomaisen kunnioitusta koskevan periaatteen kanssa.

45. Haluaisin vielä lisätä, että vaikka oletettaisiin hypoteettisesti, että Saksassa harjoitettua parantajan ammattia olisi pidettävä Itävallassa "säänneltynä" ammattina, koska viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa tämäntyyppinen toiminta kuuluu lääkärin ammattiin, direktiiviä 92/51/ETY ei voitaisi kuitenkaan soveltaa.

46. Lääkäreiden tutkintotodistusten, todistusten ja muiden kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroista tunnustamista säännellään nimittäin lääkäreiden vapaan liikkuvuuden sekä heidän tutkintotodistustensa, todistustensa ja muiden kelpoisuutta osoittavien asiakirjojensa vastavuoroisen tunnustamisen helpottamisesta 5 päivänä huhtikuuta 1993 annetulla neuvoston direktiivillä 93/16/ETY.[12] Tämän vuoksi kyseinen ala ei kuulu direktiivin 92/51/ETY soveltamisalaan, koska sen 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti direktiiviä "ei sovelleta ammatteihin, joista säädetään jäsenvaltioiden keskinäistä tutkintotodistusten vastavuoroista tunnustamista koskevalla erityisellä direktiivillä".

12 — EYVL L 165, 7.7.1993, s. 1.

47. Kaikesta edellä esitetystä seuraa näin ollen, ettei direktiiviä 92/51/ETY sovelleta nyt esillä olevaan asiaan.

48. Olen niin ikään sitä mieltä, ettei yhteisön oikeudessa ole annettu kyseisen tuomion jälkeen sellaisia muita sääntöjä, jotka saattaisivat vaikuttaa tähän päätelmään. Tässä yhteydessä voitaisiin viitata ainoastaan direktiiviin 93/16/ETY. Komission tavoin on kuitenkin todettava, ettei nyt esillä oleva asia koske lääkärin tutkintotodistusten tunnustamista. Tämän vuoksi kyseistä direktiiviä ei voida ottaa asian käsittelyssä huomioon.

49. Deutsche Paracelsus Schulen toteaa vielä toissijaisesti, että "jos asiassa Bouchoucha annetun tuomion taustalla olevat olosuhteet (kuten se, että yhteisössä ei ole yhdenmukaistettu yksinomaan lääkärin ammattiin kuuluvaa toimintaa) ovat ennallaan, eikö pitäisi ainakin myöntää, että jäsenvaltiot rajoittavat palvelujen tarjoamisen vapautta tai tekevät sen mahdottomaksi määräämällä, että yksinomaan lääkärit voivat harjoittaa sellaista toimintaa, jota toisessa jäsenvaltiossa voivat harjoittaa muut kuin lääkärit".

50. Deutsche Paracelsus Schulen viittaa erityisesti asiassa Centros 9.3.1999 annettuun tuomioon [13] ja katsoo, että sellaiset kansalliset toimenpiteet, joiden tarkoituksena on estää perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttäminen tai tehdä niiden käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, ovat laillisia ainoastaan, jos neljä edellytystä täyttyvät: niitä on sovellettava ilman syrjintää, ne on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, niiden on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteutuminen eikä niillä saa puuttua perusvapauteen enempää kuin mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

51. Mitä tästä väitteestä on ajateltava?

52. Edellä mainitussa asiassa Centros annetussa tuomiossa ainoastaan toistetaan tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Kraus 31.3.1993 antamassa tuomiossa, [14] asiassa Gebhard 30.11.1995 antamassa tuomiossa [15] ja asiassa Haim 4.7.2000 antamassa tuomiossa [16] aiemmin vahvistettu oikeuskäytäntö. Nämä tuomiot on annettu edellä mainitussa asiassa Bouchoucha annetun tuomion jälkeen.

53. Lisäksi nämä neljä edellytystä mainitaan asiassa Mac Quen ym. 1.2.2001 annetussa tuomiossa, [17] joka koskee kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan eräitä

13 — Asia C-212/97, Centros v. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, tuomio 9.3.1999 (Kok. 1999, s. I-1459).

14 — Asia C-19/92, Dieter Kraus v. Land Baden-Württemberg, tuomio 31.3.1993 (Kok. 1993, s. I-1663, Kok. Ep. XIV, s. 177, 32 kohta).

15 — Asia C-55/94, Reinhard Gebhard v. Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano, tuomio 30.11.1995 (Kok. 1995, s. I-4165, 37 kohta).

16 — Asia C-424/97, Salomone Haim v. Kassenzahnärtzliche Vereinigung Nordrhein, tuomio 4.7.2000 (Kok. 2000, s. I-5123, 57 kohta).

17 — Asia C-108/96, Mac Quen ym., tuomio 1.2.2001 (Kok. 2001, s. I-837).

näköön liittyviä tutkimuksia saavat suorittaa ainoastaan silmälääkärit ja ne on kielletty optikoilta. Tilanne on siis melko samanlainen kuin asiassa Bouchoucha tai nyt esillä olevassa asiassa. Kyseisessä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin muistutti ensinnäkin, että yksi pääasian oikeudenkäynnin osapuolista oli vedonnut väitteidensä tueksi siihen tosiseikkaan, että edellä mainitussa asiassa Bouchoucha antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin oli myöntänyt, että koska osteopaatin ammatin harjoittamisesta ei ollut annettu yhteisön säännöksiä, kukin jäsenvaltio voi vapaasti säännellä tämän toiminnan harjoittamista alueellaan sillä rajoituksella, ettei tämä johda muiden jäsenvaltioiden kansalaisten syrjintään suhteessa jäsenvaltion omiin kansalaisiin, ja että samaa kantaa voitiin soveltaa pääasian oikeudenkäyntiin.

54. Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin totesi seuraavaa:

"Vaikka on totta, että koska näiden ammattien harjoittamisesta ei ole annettu yhdenmukaistavia säännöksiä, jäsenvaltioilla on lähtökohtaisesti yhä toimivalta määritellä näiden ammattien harjoittamisen edellytykset, jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä toimivaltaansa tällä alalla perustamissopimuksessa taattuja perusvapauksia kunnioittaen (ks. yhdistetyt asiat C-143/97 ja C-194/97, Castro Freitas ja Escallier, tuomio 3.10.1998, Kok. 1998, s. I-6747, 23 kohta ja asia C-58/98, Corsten, tuomio 3.10.2000, Kok. 2000, s. I-7919, 31 kohta).

Perustamissopimuksen 52 artiklan toisen kohdan mukaan sijoittautumisvapautta käytetään niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia. Tästä seuraa, että kun tietyn toiminnan harjoittamisen aloittamisesta tai harjoittamisesta on vastaanottavassa jäsenvaltiossa annettu tällaisia säännöksiä, toisen jäsenvaltion kansalaisen, joka aikoo harjoittaa tätä toimintaa, on lähtökohtaisesti noudatettava näissä säännöksissä asetettuja edellytyksiä (asia C-55/94, Gebhard, tuomio 30.11.1995, Kok. 1995, s. I-4165, 36 kohta).

Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sellaisten kansallisten toimenpiteiden, jotka voivat haitata perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttämistä tai joilla tehdään näiden käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, on täytettävä neljä edellytystä — — ".[18]

55. Esitän osaltani näistä perusteluista seuraavat huomautukset. On toki riidatonta, että jäsenvaltioiden on käytettävä toimivaltaansa lääkärin ammatin harjoittamisen alalla perustamissopimuksessa taattuja perusvapauksia kunnioittaen, mutta kyseeseen voivat tulla ainoastaan perusvapaudet sellaisina kuin ne tosiasiassa taataan perustamissopimuksessa.

56. Perustamissopimuksessa määrätäänkin, että sijoittautumisoikeutta har-

18 — Tuomion 24—26 kohta.

joitetaan "niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen omia kansalaisia". Lisäksi EY 47 artiklan 3 kohdan mukaan lääkärin ammattia, lääketieteeseen liittyviä ammatteja ja apteekkialan ammatteja koskevien rajoitusten asteittainen poistaminen riippuu niiden harjoittamisen edellytysten yhteensovittamisesta eri jäsenvaltioissa.

57. Näissä säännöksissä määritellään konkreettisesti *perustamissopimuksessa taatun sijoittautumisvapauden* sisältö ja soveltamisala lääkärin ammatin ja lääketieteeseen liittyvien ammattien harjoittamisen alalla. Niiden lisäksi ei siis ole mitään sellaista kirjoittamatonta sääntöä, jonka mukaan kaikki kansallinen lainsäädäntö, jossa on sellaisia säännöksiä, joita ei ole yhteisön alueella liikkuvan yksityishenkilön kotijäsenvaltion lainsäädännössä, olisi tosiasiassa "rajoittavaa" ja se voitaisiin hyväksyä ainoastaan siinä tapauksessa, että se on perusteltavissa "yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä". Tämän vuoksi tällaista perustelua ei voida vaatia. Yhdyn näin ollen siihen näkemykseen, jonka mukaan EY 43 artiklalla pikemminkin kielletään välitön ja välillinen syrjintä kuin lähtökohtaisesti kielletään jotakin jäsenvaltiota soveltamasta muita jäsenvaltioita ankarampaa sääntelyä ja vaaditaan tätä jäsenvaltiota perustelemaan tämä rajoitus. [19] Tämä sama lainsäädäntö saattaisi sitä paitsi osoittautua jonkin toisen jäsenvaltion lainsäädäntöä vapaammaksi, ja jos tätä päättelyä jatkettaisiin edelleen, voitaisiin lopulta katsoa, että ainoastaan kaikkein vapain lainsäädäntö on yhteensoveltuva perustamissopimuksen kanssa. Tällainen pienimpään yhteiseen nimittäjään perustuva automaattinen yhdenmukaistaminen ei kuitenkaan selvästikään ole EY 47 artiklan 3 kohdan tarkoitus.

58. On joka tapauksessa ilmeistä, että vaikka edellä mainittua neljää edellytystä sovellettaisiin nyt esillä olevaan asiaan, Itävallalla olisi lainmukainen oikeus määrätä, että Saksassa parantajan ammattiin kuuluvaa toimintaa saavat harjoittaa yksinomaan lääkärit.

59. Ensinnäkään yksikään väliintulijoista ei kiistä sitä, että sääntöä, jonka mukaan ainoastaan lääkärit voivat harjoittaa kyseistä toimintaa, sovelletaan niiden henkilöiden, joille se on osoitettu, kansallisuudesta ja sijoittautumisjäsenvaltiosta riippumatta.

60. Toisesta ja kolmannesta edellytyksestä totean, että sääntö vaikuttaa perustellulta yleisen edun mukaisen kansanterveyttä koskevan pakottavan syyn perusteella. Se on myös omiaan takaamaan sillä tavoiteltavan päämäärän eli kansanterveyden suojelun saavuttamisen. Tältä osin voidaan viitata edellä mainitussa asiassa Mac Quen ym. annettuun tuomioon, jossa annettua arviota voidaan nähdäkseni soveltaa

19 — Tätä kysymystä koskevasta keskustelusta ks. erityisesti Peter Troberg teoksessa Groeben-Thiesing-Ehlermann, *Kommentar zum EU/EG-Vertrag*, Nomos, 5. painos, osa 1, s. 1331 ja sitä seuraavat sivut.

kokonaisuudessaan nyt esillä olevaan ongelmaan:

"Sen osalta, onko olemassa yleisen edun mukaisia pakottavia syitä, joiden takia riidanalaiseen kieltoon perustuvan sijoittautumisvapauden rajoittamista voidaan pitää perusteltuna, on todettava, että kansanterveyden suojelu on syy, jolla voidaan perustamissopimuksen 56 artiklan 1 kohdan (josta on muutettuna tullut EY 46 artiklan 1 kohta) nojalla perustella rajoituksia, jotka johtuvat muiden valtioiden kansalaisiin sovellettavasta erityissääntelystä. Kansanterveyden suojelulla voidaan siis lähtökohtaisesti perustella myös sellaisia kansallisia säännöksiä, joita sovelletaan kaikkiin erotuksetta, kuten esillä olevassa asiassa kyseessä olevia säännöksiä.

Terveyden suojelemisen merkitystä korostaa myös EY:n perustamissopimuksen 3 artiklan o alakohta (josta on muutettuna tullut EY 3 artiklan 1 kohdan p alakohta), jossa säädetään, että yhteisön toimintaan sisältyy tässä sopimuksessa määrätyin edellytyksin ja siinä määrätyssä aikataulussa myötävaikuttaminen korkean terveyden suojelun tason saavuttamiseen.

Se, että jäsenvaltio päättää rajoittaa oikeutta suorittaa potilaalle objektiivinen näöntarkastus silmänsisäisen paineen, näkökentän laajuuden tai verkkokalvon tilan selvittämiseen tarkoitettujen pitkälle kehitettyjen teknisten laitteiden avulla, siten, että ainoastaan erityisen pätevyyden omaavilla tietyn ammattikunnan jäsenillä, kuten silmälääkäreillä, on tämä oikeus, voidaan katsoa korkeatasoisen terveyden suojelun kannalta asianmukaiseksi keinoksi".[20]

61. Näin on väistämättä myös siinä tapauksessa, jos jäsenvaltio määrää, että toimintaa, jota muissa jäsenvaltioissa harjoittavat parantajat, saavat harjoittaa yksinomaan lääkärit.

62. Neljännen edellytyksen osalta Itävallan soveltamalla säännöllä ei nähdäkseni myöskään puututa perusvapauteen enempää kuin mikä on välttämätöntä sillä tavoiteltavan päämäärän eli kansanterveyden suojelun saavuttamiseksi.

63. Yksinomaan se seikka, että Saksa tunnustaa parantajan ammatin, ei osoita, että Itävallan sääntö olisi suhteeton. Kuten myös yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa asiassa Mac Quen ym. antamassaan tuomiossa, "se, että tietyn jäsenvaltion säännökset eivät ole niin ankaria kuin jonkin toisen jäsenvaltion säännökset, ei sellaisenaan merkitse sitä, että jälkimmäiset olisivat suhteettomia ja tämän vuoksi ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa (ks. asia C-384/93, Alpine Investments, tuomio 10.5.1995, Kok. 1995, s. I-1141, 51 kohta ja asia C-3/95, Reisebüro Broede, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. I-6511, 42 kohta).

20 — Edellä mainitussa asiassa Mac Quen ym. annetun tuomion 28—30 kohta.

Ainoastaan sillä seikalla, että tietty jäsenvaltio on ottanut käyttöön erilaisen suojajärjestelmän kuin jokin toinen jäsenvaltio, ei ole merkitystä arvioitaessa kyseisten säännösten tarpeellisuutta ja oikeasuhtaisuutta (asia C-67/98, Zenatti, tuomio 21.10.1999, Kok. 1999, s. I-7289, 34 kohta)". [21]

64. Näin ollen se seikka, että Deutsche Paracelsus Schulenin mukaan Itävallan oikeudessa sallitaan useiden terveyteen laajassa merkityksessä liittyvien toimintojen (kuten fyysiseen tai energiakenttiin liittyvään hyvinvointiin tähtäävän "neuvonnan" tai "elämänhallinnan neuvojan" ammatin) harjoittaminen pelkän ilmoituksen perusteella, ei osoita myöskään, että Itävallan sääntö olisi suhteeton. Ei nimittäin ole osoitettu, että nämä toiminnat kuuluisivat lääkärin ammattiin Itävallassa ja että ne näin ollen voitaisiin rinnastaa parantajan ammattiin.

65. Myöskään sitä Deutsche Paracelsus Schulenin väitettä, jonka mukaan säännöksen suhteeton luonne käy ilmi siitä, että monet Saksan rajan läheisyydessä sijaitsevissa maakunnissa asuvat potilaat käyttävät parantajien palveluita Baijerissa ilman, että tämä vaikuttaa haitallisesti näiden maakuntien terveystilanteeseen muuhun Itävaltaan verrattuna, ei voida hyväksyä.

66. Riippumatta siitä, että kyseessä on Deutsche Paracelsus Schulenin väite, jonka tueksi se ei esitä mitään todisteita eikä edes mitään konkreettisia tietoja, toimenpidettä voidaan pitää oikein suhteutettuna terveyden suojelua koskevaan päämäärään nähden ainoastaan, jos sillä suojellaan vaaroilta tai terveydentilaan haitallisesti vaikuttavilta tekijöiltä. Toimenpide voi hyvinkin olla oikeasuhtainen, jos sillä tuodaan väestön suojeluun myönteinen tekijä eli esimerkiksi nyt esillä olevan asian tavoin täydennetään turvallisuuden takeita vaatimalla, että tiettyjä toimia voi suorittaa ainoastaan parantajan koulutusta kattavamman koulutuksen saanut henkilö.

67. Samasta syystä katson, ettei Deutsche Paracelsus Schulenin esittämien väitteiden mukaisesti voida vaatia, että jäsenvaltion, nyt esillä olevassa asiassa Itävallan, olisi otettava päätöksissään huomioon toisessa jäsenvaltiossa, nyt esillä olevassa asiassa Saksassa, laaditut myönteiset arviot parantajan toiminnasta. Kyse ei ole nimittäin siitä, saavuttavatko parantajat työssään hyviä vai heikkoja tuloksia, vaan siitä, onko jäsenvaltion vaatimusta, jonka mukaan kansanterveyttä koskevan edun perusteella tiettyjä toimintoja saavat harjoittaa yksinomaan lääkärin opinnot hyväksyttävästi suorittanut henkilöt, pidettävä suhteettomana.

68. Tällä tavoin aseteltuna kysymykseen on nähdäkseni vastattava komission

21 — Edellä mainitussa asiassa Mac Quen ym. annetun tuomion 33 ja 34 kohta.

tavoin, että koska "kyseisen ammatin harjoittamista koskevaa yleistä kieltoa lievempää toimenpidettä ei ole tuotu esiin, kieltoa on pidettävä tarpeellisena tavoiteltavan päämäärän saavuttamiseksi. Suhteellisuusperiaatetta on noudatettu".

69. Olen näin ollen sitä mieltä, että parantajan ammatin harjoittamista koskeva kielto on yhteensoveltuva sijoittautumisvapautta koskevan EY 43 artiklan kanssa. Lisäksi ei ole mitään syytä, jonka perusteella kiellon yhteensoveltuvuutta palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan EY 49 artiklan kanssa olisi arvioitava eri tavoin.

70. Näin ollen ehdotan, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle vastataan, ettei jäsenvaltion määräys, jonka mukaan yksinomaan lääkärin tutkinnon suorittaneet henkilöt saavat harjoittaa lääkärin ammattia sivuavaa toimintaa, kuten parantajia koskevassa Saksan laissa (RGBl. I 251/1939) tarkoitettua parantajan ammattia, ole ristiriidassa EY 43 ja EY 49 artiklan kanssa.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

71. Toisessa ennakkoratkaisukysymyksessään ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee, onko yhteisön oikeuden mukaista se, että terveydenhuoltolainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia ammatteja koskevaa koulutusta saavat tarjota ainoastaan tietyt laitokset ja että muita henkilöitä tai laitoksia kielletään tarjoamasta, välittämästä tai mainostamasta tällaista koulutusta, vaikka koulutus liittyisi vain tietyiltä osa-alueiltaan lääkärin ammatin harjoittamiseen. Kansallinen tuomioistuin tiedustelee siis pääasiallisesti, voiko jäsenvaltio lainmukaisesti kieltää parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen ja tämän koulutuksen mainonnan alueellaan.

72. Deutsche Paracelsus Schulen katsoo, että tällainen kielto on yhteisön oikeuden vastainen, kun taas Gräbner sekä Itävallan hallitus ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittävät päinvastaista. Komission mukaan sijoittautumisvapaus ja palvelujen tarjoamisen vapaus on erotettava toisistaan. Komissio katsoo, että kielto voitaisiin hyväksyä EY 43 artiklan perusteella mutta ei EY 49 artiklan perusteella.

73. Ottaen huomioon tavan, jolla ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on muotoillut tämän kysymyksen, olen sitä mieltä, että parantajan koulutusta Itävallassa koskeva kielto ja tämän koulutuksen mainontaa koskeva kielto on hyvä erottaa toisistaan.

Parantajan koulutusta Itävallassa koskeva kielto

74. Itävallan koulutusvaatimuslain 1 §:n mukaan "lääkärin ammatin harjoittamista

ja edustusta koskevista edellytyksistä annetussa liittovaltion laissa säänneltyihin ammatteihin valmistavaa koulutusta saavat tarjota yksinomaan ne laitokset, joille tämä tehtävä annetaan liittovaltion lainsäädännössä. Tämän koulutuksen tarjoaminen ja välittäminen on kielletty muilta henkilöiltä ja laitoksilta".

75. Tästä sanamuodosta seuraa, että parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskevaa kieltoa sovelletaan Itävallassa yleisesti ja tämän vuoksi sen on katsottava koskevan sekä sellaisen toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan instituutin tai laitoksen tarjoamaa koulutusta, joka haluaa *sijoittautua Itävaltaan*, että sellaisen yrityksen tarjoamaa koulutusta, jonka toimipaikka on toisessa jäsenvaltiossa ja joka haluaa *tarjota Itävallassa tätä koulutusta koskevia palveluja*. Kuten komissio ehdottaa, kansallisen tuomioistuimen esittämää kysymystä on näin ollen hyödyllistä arvioida sekä sijoittautumisvapauden että palvelujen tarjoamisen vapauden kannalta.

76. *Sijoittautumisvapauden* osalta on palautettava mieliin, että kuten EY 43 artiklasta seuraa, sijoittautumisvapauteen "kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia — — niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia", ja että EY 46 artiklan 1 kohdasta seuraa, että jäsenvaltiolla on velvollisuus perustella lainsäädäntönsä ainoastaan, jos se soveltaa ulkomaalaisiin erityissääntelyä. Yksityishenkilöllä on korkeintaan mahdollisuus yrittää osoittaa, että yhtäläisesti sovellettava lainsäädäntö johtaa peiteltyyn syrjintään.

77. Koska nyt esillä oleva asia koskee lisäksi ammatillista koulutusta, on syytä viitata myös EY 149 artiklan 1 kohtaan ja EY 150 artiklan 1 kohtaan, joissa määrätään tässä järjestyksessä, että "yhteisö myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa *pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmien järjestämisestä*[22] — — " ja että "yhteisö toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa, joka tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, *pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta ammatillisen koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä*".[23]

78. Näiden samojen artiklojen 4 kohdassa todetaan, että " — — neuvosto vahvistaa — — sellaisia edistämistoimia, *jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista*"[24] ja että " — — neuvosto toteuttaa — — toimenpiteet,

22 — Kursivointi tässä.
23 — Kursivointi tässä.
24 — Kursivointi tässä.

joilla myötävaikutetaan tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen *mutta jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista*".[25]

79. Yhteisön toimielimet eivät siis voi toteuttaa mitään sellaisia toimenpiteitä, joiden välittömänä tavoitteena on yhdenmukaistaa jäsenvaltiossa tarjotun opetuksen tai ammatillisen koulutuksen sisältöä taikka yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden yleisten tai erityisesti ammatillista koulutusta koskevien koulutusjärjestelmien järjestämistä.

80. Mielestäni sijoittautumisoikeutta koskevia määräyksiä ei voida tulkita siten, että EY 149 ja EY 150 artikla jäisivät niiden vuoksi epäsuorasti vaille merkitystä.

81. Näin tapahtuisi, jos Itävallalla olisi velvollisuus hyväksyä alueellaan toisesta jäsenvaltiosta tulevat ja parantajan koulutusta tarjoavat yritykset. Tämän seurauksena Itävallan olisi hyvin vaikeaa kieltää omia kansalaisiaan perustamasta vastaavaa koulutusta tarjoavia yrityksiä. Näin asetettaisiin joka tapauksessa kyseenalaiseksi edellä mainittuihin määräyksiin perustuva Itävallan toimivalta määritellä vapaasti alueellaan tarjottavan koulutuksen sisältö ja järjestäminen.

25 — Kursivointi tässä.

82. Vaikka jätettäisiinkin huomiotta nämä sanamuodon arviointiin perustuvat näkökohdat ja tarkasteltaisiin Itävallan lainsäädäntöön sisältyvää kieltoa yksinomaan sen perusteella, miten EY 43 artiklaa on tulkittu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä,[26] jonka mukaan sellaisten kansallisten toimenpiteiden, joilla rajoitetaan perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien, kuten sijoittautumisoikeuden, käyttämistä taikka tehdään niiden käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, on täytettävä neljä edellä mainittua edellytystä, mielestäni Itävallassa voimassa oleva parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskeva kielto olisi joka tapauksessa hyväksyttävä.

83. Deutsche Paracelsus Schulen katsoo, etteivät nämä edellytykset täyty nyt esillä olevassa asiassa. Se väittää erityisesti, että koulutuksen tarjoamista koskeva kielto voitaisiin katsoa perustelluksi yleiseen etuun liittyvällä pakottavalla syyllä ainoastaan siinä tapauksessa, että kyseessä olisi niin voimakkaasti pahennusta herättävä ja (tai) niin vaarallinen ammatti, että siitä yleiselle järjestykselle aiheutuvan haitan vuoksi se olisi perusteltua "kitkeä pois juurineen".

84. Olen samaa mieltä Deutsche Paracelsus Schulenin kanssa siitä, ettei parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskevaa kieltoa voida pitää automaattisesti perusteltuna sen vuoksi, että parantajan ammatin harjoittaminen on kiellettyä. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on nimittäin osoitettava, että itse koulutusta koskeva kielto on perusteltu yleiseen etuun liittyvän pakottavan syyn nojalla.

26 — Ks. esimerkiksi edellä mainittu asia C-55/94, Reinhard Gebhard, tuomion 37 kohta; edellä mainitussa asiassa Centros annetun tuomion 34 kohta ja edellä mainittu asia C-424/97, Salomone Haim v. Kassenzahnärtzliche Vereinigung Nordrhein, tuomion 57 kohta.

85. Mielestäni nyt esillä olevassa asiassa näin kuitenkin on. Yhdyn nimittäin komission kantaan, jonka mukaan "kun otetaan huomioon ennaltaehkäisevää hoitoa koskevien näkökohtien lisäksi huoli *lainsäätäjän johdonmukaisuudesta kuluttajaa ja koko väestöä kohtaan*,[27] riidanalaisia koulutuskeskuksia Itävallan alueella koskeva kielto on ilmeisen perusteltu".

86. Suullisessa käsittelyssä komissio korosti vielä, että parantajien vapaa koulutus Itävallassa saattaisi kannustaa parantajan ammatin lainvastaiseen harjoittamiseen. Mielestäni on todellakin perusteltua katsoa, että jos parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta tarjottaisiin vapaasti eri puolilla Itävaltaa, vaikka parantajan ammatin harjoittaminen on tässä maassa kielletty, tästä olisi seurauksena sekaannus, joka olisi omiaan heikentämään väestön käsitystä siitä, että tämän ammatin harjoittaminen on kiellettyä. Ammatin harjoittamisesta kiinnostuneet henkilöt saattaisivat ajatella, että "jos kerran tähän ammattiin voi opiskella, tuskinpa sen harjoittaminen on mikään vakava virhe".

87. Näin ollen katson, että parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskevalle kiellolle on muista tekijöistä riippumaton perustelu, koska tämän kiellon tarkoituksena on estää se, ettei parantajan ammatin harjoittamista koskeva kielto menetä uskottavuuttaan. Nähdäkseni tämä seikka muodostaa yleiseen etuun ja viime kädessä yleiseen järjestykseen liittyvän pakottavan syyn. Jos nimittäin parantajan ammatin harjoittamista koskeva kielto on lainmukainen, jäsenvaltiolle on annettava mahdollisuus soveltaa tätä kieltoa johdonmukaisesti ja uskottavasti.

88. Lisäksi olen komission tavoin sitä mieltä, ettei sijoittautumista koskevaa yleistä kieltoa lievempää toimenpidettä ole tuotu esiin. Nähdäkseni sekaannusta ei voida välttää esimerkiksi siten, että koulutusta tarjoavat laitokset täsmentävät, ettei parantajan ammattia voida harjoittaa Itävallassa. Sekaannuksen nimittäin aiheuttaisi ristiriitainen tilanne, jossa parantajan ammatin harjoittaminen on kielletty mutta sen opiskelu sallittu. Edellä mainittu täsmennys ei suinkaan estäisi kyseistä ristiriitaista tilannetta vaan toisi sen ainoastaan ilmi.

89. Näin ollen olen sitä mieltä, ettei Itävallassa voimassa olevalla parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskevalla kiellolla rajoiteta sijoittautumisoikeutta.

90. *Palvelujen vapaan tarjoamisen* osalta komissio katsoo, että "*ulkomailla tapahtuvan koulutuksen*[28] sekä sellaisen koulutusta koskevan mainonnan kieltäminen, jossa kuluttajalle tiedotetaan etukäteen,

27 — Kursivointi tässä.

28 — Kursivointi tässä.

ettei vastaavaa ammattia voi harjoittaa Itävallassa, ei vaikuta tarpeelliselta toimenpiteeltä kansanterveyden eikä kuluttajien suojelun kannalta: tällainen käytäntö loukkaa suhteellisuusperiaatetta eikä sitä viime kädessä voida pitää perusteltuna".

91. Edellä esitetystä seuraa kuitenkin, että palvelujen tarjoamisen vapautta koskevia väitteitä esittäessään komissio ilmaisee pikemminkin kantansa mahdollisuudesta mainostaa ulkomailla tarjottavaa parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta Itävallassa — käsittelen tätä kysymystä jäljempänä — kuin siitä, onko yhteisön oikeuden vastaista se, että jäsenvaltio kieltää ulkomaille sijoittautuneita yrityksiä tarjoamasta sen alueella parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskevia palveluita.

92. Viimeksi mainittua kysymystä on kuitenkin tarkasteltava ottaen huomioon kansallisen tuomioistuimen esittämän toisen ennakkoratkaisukysymyksen sanamuoto. Kansallinen tuomioistuin pyytää arviota EY 43 artiklan *ja* EY 49 artiklan sekä niiden suullisessa käsittelyssä saatujen tietojen perusteella, joiden mukaan opintojaksot voidaan Itävallassa tarjota "kiertävien" seminaarien muodossa.

93. Nähdäkseni on kuitenkin niin, että mainitut neljä edellytystä, joita sovelletaan myös palvelujen tarjoamisen vapauteen, täyttyvät tarkasteltaessa Itävallan ulkopuolelle sijoittautuneiden yritysten kieltoa kouluttaa Itävallassa parantajia palveluja tarjoamalla.

94. Ristiriitainen tilanne, joka aiheuttaa sekaannusta sekä heikentää parantajan ammatin harjoittamista koskevasta kiellosta saatua käsitystä, syntyy nimittäin heti, jos parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta aletaan tarjota Itävallan alueella. Tältä osin ei ole merkityksellistä, tarjoaako koulutusta Itävaltaan sijoittautunut yritys vai sellainen johonkin toiseen jäsenvaltioon sijoittautunut yritys, joka tarjoaa koulutusta Itävallan alueella palvelujen muodossa.

95. Näin ollen Itävallassa voimassa oleva parantajan ammattiin valmistavaa koulutusta koskeva kielto on mielestäni lainmukainen myös palvelujen tarjoamisen vapauden kannalta.

Parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainontaa koskeva kielto

96. Toisessa ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin tiedustelee myös, onko Itävallan lainsäädäntöön sisäl-

tyvä parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainontaa koskeva kielto EY 43 ja EY 49 artiklan vastainen.

97. Ensiksi on pohdittava parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainontaa koskevan kiellon soveltamisalaa.

98. Jos ainoastaan *Itävallassa tarjottavan* parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainonta on kiellettyä, kieltoa ei nähdäkseni voida arvostella EY 43 artiklan eikä EY 49 artiklan perusteella. On nimittäin ainoastaan loogista, että parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainonta on kielletty, koska vastaava koulutus on Itävallassa kielletty. Tällaisessa mainonnassa ei lisäksi olisi mitään järkeä, koska sillä houkuteltaisiin ihmisiä koulutukseen, jota ei ole olemassa.

99. Nähdäkseni aivan toinen kysymys on, onko *ulkomailla tarjottavan* parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainonta kiellettyä Itävallassa. Itävallan hallitus on vastannut yhteisöjen tuomioistuimen tätä asiaa koskevaan kysymykseen, ettei sen mukaan Itävallan koulutusvaatimuslaissa kielletä tällaista mainontaa.

100. Vaikka Itävallan lain tulkinta tältä osin kuuluukin ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle, Itävallan hallituksen antama selitys on mielestäni vakuuttava. Lain 1 §:n 2 kohdassa [29] kielletään selvästi lain 1 §:n 1 kohdassa kielletyn toiminnan mainonta. Näin ollen on nähdäkseni täysin poissuljettua, että Itävallan lainsäätäjän tavoitteena olisi ollut kieltää ulkomailla tarjottava parantajan ammattiin valmistava koulutus.

101. Koska on ilmeistä, ettei ulkomailla tarjottavan parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainontaa ole kielletty, asiaa ei ole tarpeen käsitellä yhteisön oikeuden näkökulmasta.

102. Jos kansallinen tuomioistuin tästä huolimatta — vaikka vain hypoteettisestikin — tulisi siihen tulokseen, että Itävallan laissa kielletään ulkomailla tarjottavan parantajan ammattiin valmistavan koulutuksen mainonta Itävallassa, katsoisin komission tavoin, että tällainen kielto olisi EY 49 artiklan vastainen.

103. Tällainen mainonta ei nimittäin mitenkään voisi vaarantaa Itävallan terveysjärjestelmän toiminnan eikä se myöskään voisi lisätä merkittävällä tavalla sekaannuksen syntymistä väestössä siitä, onko

29 — Kyseinen säännös kuuluu seuraavasti: "tämän suuntainen yritys katsotaan rikkomukseksi, ja mainonta rinnastetaan rikkomuksen yritykseksi".

parantajan ammatin harjoittaminen Itävallassa kielletty, koska kyseistä mainontaa harjoittaisivat ulkomaille sijoittautuneet laitokset ulkomailla tapahtuvaa koulutusta varten.

104. Kuluttajien edun vuoksi jäsenvaltiolla on kuitenkin nähdäkseni oikeus vaatia, että mainonnassa täsmennetään, ettei parantajan ammattia voida harjoittaa kyseisen jäsenvaltion alueella.

105. Näin ollen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on mielestäni vastattava, että sellaiset kansalliset säännökset, joissa terveydenhuoltolainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia ammatteja koskevaa koulutusta saavat tarjota kyseisen jäsenvaltion alueella ainoastaan tietyt laitokset ja joissa muita henkilöitä tai laitoksia kielletään tarjoamasta, välittämästä tai mainostamasta tällaista koulutusta, vaikka koulutus liittyisi vain tietyiltä osa-alueiltaan lääkärin ammatin harjoittamiseen, eivät ole EY 43 ja EY 49 artiklan määräysten vastaisia. Sitä vastoin se, että jäsenvaltio kieltää tällaista toisessa jäsenvaltiossa tarjottavaa koulutusta koskevan mainonnan, on EY 49 artiklan vastaista edellyttäen, että kyseisessä mainonnassa yleisölle tiedotetaan, että kyseistä koulutusta vastaavan ammatin harjoittaminen ensiksi mainitun jäsenvaltion alueella on kielletty.

V Ratkaisuehdotus

106. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisupyyntöön vastataan seuraavasti:

— EY 43 ja EY 49 artiklan vastaista ei ole se, että jäsenvaltio päättää, että yksinomaan lääkärin tutkinnon suorittaneet henkilöt saavat harjoittaa lääkärin ammattia sivuavaa toimintaa, kuten parantajia koskevassa Saksan laissa (RGBl. I 251/1939) tarkoitettua parantajan ammattia;

— sellaiset kansalliset säännökset, joissa terveydenhuoltolainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia ammatteja koskevaa koulutusta saavat tarjota kyseisen jäsenvaltion alueella ainoastaan tietyt laitokset ja joissa muita henkilöitä tai laitoksia kielletään tarjoamasta, välittämästä tai mainostamasta tällaista koulutusta, vaikka koulutus liittyisi vain tietyiltä osa-alueiltaan lääkärin ammatin harjoittamiseen, eivät ole EY 43 ja EY 49 artiklan vastaisia. Sitä vastoin se, että jäsenvaltio kieltää tällaista toisessa jäsenvaltiossa tarjottavaa koulutusta koskevan mainonnan, on EY 49 artiklan vastaista edellyttäen, että kyseisessä mainonnassa yleisölle tiedotetaan, että kyseistä koulutusta vastaavan ammatin harjoittaminen ensiksi mainitun jäsenvaltion alueella on kielletty.